

15e jaargang
nummer 2
februari 1979

DAAD
EN
GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

++++
+ Bij elke bijzondere handeling +
+ gaat het denken aan het doen +
+ vooraf. Bij het handelen van +
+ klassen of massa's blijkt de +
+ betekenis van het handelen +
+ pas achteraf. Hier gaat de +
+ daad vooraf aan het begrip. +
+ Theo Maassen +
++++

DAAD EN GEDACHTE

ORGAAN GEWIJD AAN DE PROBLEMEN
VAN DE ZELFSTANDIGE ARBEIDERSSTRIJD

Geen vaste abonnementsprijs

De uitgave zal worden bekostigd uit *vrijwillige bijdragen*

Red. en adm.: Schouw 48-11, Lelystad
Postgiro 307695

B R I T S E O V E R H E I D V E R T R O U W T
O P D E T R A D E - U N I O N S

Op het moment dat wij - half januari - deze regels schrijven, ziet het er naar uit dat de stakingsbeweging in Groot-Brittannië haar hoogtepunt nog niet heeft bereikt. Alleen al om die reden is het moeilijk om er nu al een oordeel over uit te spreken. Daar komt bij dat wij het materiaal waarop wij al sinds jaren onze kijk op Britse gebeurtenissen baseren - inlichtingen van ons bevriende ooggetuigen, verklaringen van direkt betrokkenen, alsmede landelijke of regionale Britse kranten - doorgaans ontvangen met vertraging. Die vertraging is in de laatste tijd vrij aanzienlijk geworden doordat er bij de Britse PTT doorlopend stiptheidsakties worden gevoerd. Post uit Engeland, eens niet meer dan twee dagen onderweg, ruim een half jaar geleden een dag of vijf, doet er nu ongeveer twee weken over. Dat alles betekent, dat wij van een analyse voorlopig nog moeten afzien.

Uiteraard hebben wij van de akties die op 't ogenblik door tankwagengenen vrachtautochauffeurs, door treinmachinisten en door sneeuwruimers, door onderhoudsmonteurs en door enkele andere kategorieën arbeiders worden gevoerd, niettemin een bepaalde *indruk*. Daaraan kan men zich nu eenmaal moeilijk onttrekken wanneer men het optreden van de Britse werkende klasse als het ware van dag tot dag nauwlettend pleegt te volgen, nu en dan in de gelegenheid is met Britse arbeiders te praten en daarenboven niet helemaal een vreemdeling is in het Jeruzalem van de Britse vakbeweging.

Op grond van die weliswaar globale, maar allesbehalve losse indruk, zijn wij van mening, dat de heer Frans van Klaveren, Londens korrespondent van NRC/Handelsblad, een zeer belangrijke bijdrage heeft geleverd tot een juist begrip van wat er in Engeland aan de hand is.

Via radio of tv dan wel uit zijn of haar krant heeft iedereen kunnen vernemen dat op een van de eerste dagen van het jaar 40.000 tankwagengenen vrachtautochauffeurs een "wilde" staking zijn begonnen om kracht bij te zetten aan looneisen, die vër uitgaan boven het maximum van vijf procent dat de Britse regering voor loonsverhogingen aanvaardbaar acht. Wij mogen ook als algemeen bekend veronderstellen, dat na een dag of tien de betrok-

ken vakbonden de aanvankelijk "wilde" staking officieel hebben verklaard en dat dientengevolge het aantal stakers in de transportsector van 40.000 tot om en nabij de 100.000 is toegenomen.

In sommige commentaren is deze stap van de bonden "onbegrijpelijk" genoemd, "onbegrijpelijk" vooral nadat eerste minister Callaghan een beroep had gedaan op de "redelijkheid" en dringend gepleit had voor "meer zelfdiscipline". Voor wie enig inzicht heeft in het wezen van de vakbeweging echter heeft de geschetste gang van zaken niets onbegrijpelijks. De vakbeweging is weliswaar een instelling van de burgerlijke maatschappij, die in deze maatschappij een onmisbare functie uitoefent, maar zij kan die functie slechts vervullen zolang zij een zekere greep houdt op haar leden. Om die greep zo goed en zo kwaad als het gaat te behouden, kan zij de leden niet onbeperkt weerstaan. Zij zou daarmee het bestaan van de vakbeweging op het spel zetten. Dat de druk die de leden op haar uitoefenen bijzonder groot is, valt niet moeilijk in te zien. Als gevolg van die druk hebben de Britse vakbonden het "Sociaal Contract" met de regering - dat notabene door de vakbeweging zelf werd ontworpen - moeten opzeggen; als gevolg van die druk hebben zij de afgelopen herfst zich ook achter de staking van de Ford-arbeiders moeten scharen; als gevolg van die druk hebben de vakbondsvertegenwoordigers zich in oktober j.l. op het kongres van de Labourpartij ook tegen de financiële politiek van minister Healey gekeerd. Het spreekt vanzelf dat na de overwinning van de Ford-arbeiders de druk van de achterban alleen maar groter is geworden.

Hoe waar dit alles ook is, het is maar één kant van de medaille. De erkenning van de "wilde" staking der transportarbeiders heeft ook nog een keerzijde. Daarop de aandacht te hebben gevestigd is de verdienste van de door ons genoemde dagbladkorrespondent. In een bijdrage van zijn hand, gepubliceerd in NRC/Handelsblad van zaterdag 13 januari j.l. lezen wij:

...."De Britse overheid is overigens niet ongelukkig met het feit dat de bonden zich achter de oorspronkelijk wilde staking hebben geschaard. Weliswaar had de officiële erkenning tot gevolg dat het aantal stakende vrachtwagenchauffeurs driemaal zo groot werd maar aan de andere kant betekende het dat een officiële gesprekspartner was ontstaan die zijn eigen mogelijkheden en beperkingen beter kent.... Vóór alles lijkt de bond te willen voorkomen dat in Engeland in navolging van Noord-Ierland de noodtoestand wordt afgekondigd, hetgeen een onderhandelingspositie op het scherp van de snede zou ondermijnen...."

Zie hier in enkele volzinnen een haarscherp beeld van de situatie, ontstaan van iedere valse schijn. Het moge erop hebben geleken, dat de Britse premier met zijn oproep tot "redelijkheid" de bonden van een erkenning van de aktie heeft pogen terug te houden, in werkelijkheid baart die erkenning de Britse regering niet *méer* maar *minder* zorg. Zij heeft liever een officiële aktie waarbij veel, dan een "wilde" aktie waarbij naar verhouding weinig arbeiders zijn betrokken. Zij weet dat ieder zelfstandig optreden van de arbeiders in feite een aantasting van de bestaande orde vormt; zij weet ook dat de vakbeweging, zelfs dan wanneer zij voor de druk van haar achterban moet wijken, zich op de basis van de bestaande orde plaatst. Ook weet de huidige Britse regering - anders dan een van haar conservatieve voorgangers - dat de vakbeweging het aangewezen instrument is met behulp

waarvan strijdende arbeiders weer "in het gareel" kunnen worden gebracht.

Wat de onderhandelingspositie van de vakbeweging betreft heeft de correspondent van NRC/Handelsblad eveneens de spijker op de kop geslagen. Bij de afkondiging van de noodtoestand immers worden de bonden als het ware met de rug tegen de muur geplaatst. Hun vrijheid van handelen ondergaat onvermijdelijk een beperking en daarmee boeten zij ook in aan vrijheid van manoeuvreren, een vrijheid die zij dringend nodig hebben, al was het enkel maar om het uiteindelijk kompromis tegenover hun leden als een "succes" te kunnen presenteren. Onder een uitzonderingstoestand verkeert de vakbeweging in een verzwakte positie en zij heeft, om de leden weer in haar greep te krijgen juist een sterke positie, althans de schijn van een sterke positie nodig.

Vanzelfsprekend is het juist - zoals sommige journalisten hebben geschreven - dat de stakingen van nu Groot-Brittannië aan de rand gebracht hebben van de ernstigste crisis aan het arbeidsfront sinds de mijnwerkersstaking van 1974. De vergelijking daarmee dringt zich zelfs nog sterker op wanneer men er zich rekenschap van geeft dat zowel toen als nu de crisis in feite door voorafgaande gebeurtenissen teweeg werd gebracht. Niet door de mijnwerkersstaking van 1974 werd het toenmalige kabinet Heath in wezen ten val gebracht, maar door de kolossale stakingsbeweging van 1972 waarmee de Wet op de Industriële Verhoudingen tot een vodge papier werd gemaakt. Thans zijn het niet de vrachtautochauffeurs die de poten van Callaghans stoel doorzagen maar is dat karweitje al opgeknapt door de Ford-arbeiders die een looneis zagen ingewilligd die 't inflatiebeleid van Labour tot een wassen neus maakte.

Maar hoe dit alles ook moge zijn, het staat vast dat in beide gevallen - zowel in 1974 als nu - niet de vakbeweging de tegenspeelster van het kabinet was, maar dat de autonoom opererende arbeidersklasse als zodanig fungeerde. Daarom sloeg de conservatieve mevrouw Margaret Thatcher volledig de plank mis, toen zij, in een poging de gebeurtenissen voor verkiezingsdoeleinden uit te buiten, triomfantelijk uitriep dat "het een sprookje is dat Labourkabinetten zo goed zijn voor de arbeidvrede aangezien zij goede maatjes met de vakbeweging zijn en dat conservatieve regeringen minstens zo goede, zo niet betere betrekkingen met de vakbeweging kunnen onderhouden...." Al hebben de betrokken bonden dan de "wilde" akties van de chauffeurs erkend, er mankeert - anders dan mevrouw Thatcher wil doen geloven - aan de verstandhouding tussen de vakbeweging en de Labourregering bitter weinig. De schijn bedriegt. Niet de vakbeweging staat tegenover de Britse Labourregering, maar haar werkelijke vijand is de arbeidersklasse, die op vijandige voet staat met *iedere* regering. Omgekeerd kan iedere regering - gelijk de Labourregering nu - vertrouwen op de vakbeweging, zolang zij deze maar de nodige speelruimte laat.

=====

H U G H S C A N L O N K R E E G L O O N N A A R W E R K E N

Niemand die in de officiële Britse statistieken de ontwikkeling van lonen en prijzen bestudeert, zal kunnen beweren dat de arbeiders in Engeland "loon naar werken" krijgen. Zij krijgen het zomin als de arbeiders in welk land ter wereld ook. Wie echter in Groot-Brittannië wél loon naar werken ontving is de heer Hugh Scanlon, de leider van de machtige en op één

na grootste vakbond der fabrieksarbeiders, de A(lmagated) U(nion) of E(ngi-
neering) W(orkers). Op een van de laatste dagen van 1978 is hij door konin-
gin Elisabeth in de adelstand verheven. Als Peer van Engeland zal hij voor-
taan zitting hebben in het House of Lords, het Britse Hogerhuis. Met die
benoeming zijn de grote verdiensten erkend van een man, die ooit eens ver-
klaard heeft, dat hij hoopte "sterk genoeg te zullen zijn om altijd vast
te houden aan de opvatting, dat er geen adelstand behoort te zijn en nie-
mand daarin behoort te worden benoemd."

"De geest is wel gewillig, maar het vlees is zwak", pleegt men in een
dergelijk geval de evangelist Mattheüs na te zeggen. Of dat ook voor Scan-
lon opgaat wagen wij te betwijfelen. In de eerste plaats omdat wij van de
geest van de heer Scanlon geen bijzonder hoge dunk hebben; in de tweede
plaats omdat hij zijn leven lang getoond heeft dat hij, als het er op aan
kwam, vlees van het vlees der bourgeoisie was en dan nog wel een bijzonder
taai stuk zonder zwakke plekken.

Scanlon is eens door het Britse weekblad "Sunday Times" "één van de
hardste onderhandelaars in Engeland" genoemd. Zijn hardheid kwam vooral
aan het licht als hij te maken kreeg met arbeiders, die er bij hem op kwa-
men aandringen dat hij zich achter hun eisen of hun "wilde" aktie zou scha-
ren. Hij was het die een aantal jaren geleden de leider van de Britse zee-
liedenbond zó zwaar onder druk zette, dat deze een reeds uitgevaardigde
stakingsoproep weer introk; hij - Scanlon - was het eveneens, die vijfdui-
zend stakende Leylandarbeiders in de zomer van 1977 tot werkhervatting
trachtte te bewegen. Hij was het, die altijd een dusdanig vakbondsbeleid
voerde, dat hij herhaaldelijk door de arbeiders werd uitgefloten en uitge-
jouwd. Hij bleek bij iedere voorkomende gelegenheid aan de andere kant van
de barrikade te staan. Zijn werkzaamheden, met andere woorden, dienden aan-
houdend het belang van de heersende klasse. Zijn benoeming tot Lord kan
niet anders worden uitgelegd dan zó, dat niet slechts de Britse arbeiders,
maar ook de Britse bourgeoisie en haar regering dat hebben ingezien. Het
hem verleende eerbetoon - nog wel op een tijdstip dat grote delen van de
Britse arbeiders in felle klassenstrijd waren gewikkeld - moet worden be-
schouwd als een aanmoedigend schouderklopje voor de Britse vakbeweging.

=====

DE KAPITALISTISCHE STROOM RIJST AL
MEER EN MEER IN JOEGOSLAVIE

De Joegoslavische gastarbeider Jelinčić kwam na vijf jaar uit Duits-
land terug met een kompressor en drie mengmachines. Hij werd kapitalist.
Een sprookje? Om de donder niet. Al gauw produceerden zijn werknemers in
twee ploegen per dag vijfduizend dakpannen. Hij verkocht ze grif. Ze waren
namelijk goedkoper dan de dakpannen die werden geleverd door de gesociali-
seerde bouwonderneming, geleid door wat men in het jargon van de Joegosla-
vische partij "arbeidersraden" pleegt te noemen.

Een zekere Stefan Golić uit Servië leverde auto-onderdelen sneller af
dan de gesocialiseerde automobiellindustrie. Honderdtachtig "socialistische"

bedrijven betrekken thans zijn produkten.

Sinds de Joegoslavische regering in 't midden van de jaren '60 partikulier bezit der produktiemiddelen heeft toegestaan, worden in dit land hele industrietakken door partikuliere ondernemers beheerst. Tegenover de circa 1000 hotels, café's en restaurants in de gesocialiseerde sektor van het horeca-bedrijf staan maar liefst reeds 1500 partikuliere restaurants. In Slovenië mogen caféhouders en hoteliers die voor eigen rekening werken zoveel personeel in dienst nemen als ze zelf willen. Er zijn daar alleen al 105.000 partikuliere ambachtsbedrijven. De staat bezit er maar 3000.

Partikuliere bazen mogen wettelijk niet meer dan tien man personeel in dienst hebben. Géén nood. De bewuste werkgevers geven het juiste aantal arbeiders gewoon niet op en zij betalen derhalve ook niet de voorgeschreven sociale verzekeringspremies. Naar aanleiding daarvan sprak het partijblad "De Heraut" uit Zagreb (waaraan wij de feiten ontleen) schimpend van "een maffia".

Dezelfde krant deed ook uit de doeken, hoe de bedoelde bedrijven aan arbeidskrachten komen. Ze werven de mensen op de stations en op het platteland. Daar stelt men geen voorwaarden als het er om gaat iets te kunnen verdienen. Partikuliere bouwbedrijven betalen hun arbeiders twee gulden per uur, maar lenen ze soms aan andere bedrijven uit tegen zes gulden per uur.

In het land van het "arbeiderszelfbestuur" leven nu duizenden schatrijke mensen die vermogens van meer dan een miljoen bezitten, meestal in buitenlandse deviezen. Aldus verklaarde Jure Bilić, de voorzitter van het Kroatische parlement. Hun rijkdom is vooral zichtbaar aan de Adriatische kust waar mooie villa's, jachten en Mercedessen de arbeiders de ogen uitsteken. De bezitters van deze luxe zijn geen ambtenaren maar ondernemers, artsen, advocaten en soms taxichauffeurs. Het tijdschrift "Feuilleton" in Belgrado schreef: "Terwijl een arbeider met bevende handen een biljet van 50 dinar (f 5.-) uitgeeft op de markt, baadt een grote groep zich in miljoenen..."

President Tito, die zelf schatrijk is, heeft jaren geleden al eens gezegd: "We moeten een einde aan die rijkdom maken". Een kommissie van onderzoek naar die vermogens kwam tot de konklusie, dat er geen enkele "illegale" miljonair viel te ontdekken. Daarop verlangde het blad "Politika" van de ambtenaren, dat ze nu eens moesten ophouden de miljonairs aan te vallen. Toen de burgemeester van Rab, een partijlid, aan partikuliere ondernemers openbare functies ontzegde, werd hij door zijn medeburgers uitgescholden voor "rooie" en voor "linkse politikus". We ontleen dit aan berichten in Joegoslavische kranten 1).

Om te besluiten nog een uitspraak van Jure Bilić: "De stroom van miljonairs rijst al meer en meer en zij zou wel eens de basis kunnen vormen voor de kontra-revolutie." Weet Bilić wel, dat er in Joegoslavië nooit een echte arbeidersrevolutie is geweest? Beseft hij, dat met of zonder "arbeiderszelfbestuur" het kapitalisme (of staatskapitalisme) in Joegoslavië zich verder zal ontwikkelen?

1) Dit artikelje is geschreven dooe een makker die Servo-Kroatisch kent.

=====

W I E W O N D E S T A A L S T A K I N G
I N D E B O N D S R E P U B L I E K ?

Voor de Westduitse Bondsrepubliek is het jaar 1978 geëindigd zoals 't was begonnen: met een grote staking in een van de belangrijkste bedrijfstakken, een staking die een ernstig gevaar vormde voor de ongestoorde productie in vele andere sectoren van de industrie. Voor de vierde achtereenvolgende keer had de strijdbaarheid van de arbeiders ertoe geleid, dat een machtige vakvereniging het oor moest lenen aan de nadrukkelijk kenbaar gemaakte wensen van haar leden. Na de havenarbeiders, de typografen en de werkers in de auto-industrie bonden de Westduitse staalarbeiders de strijd aan met het ondernemersdom. Zij eisten niet slechts méér loonsverhoging dan waartoe de diverse direkties zich bereid toonden, zij verlangden in de allereerste plaats de invoering van een werkweek van 35 uur.

De staking duurde tot aan het eind van de eerste week van het nieuwe jaar. Daarbij herhaalde zich wat men ook bij de voorafgaande stakingen had kunnen waarnemen, in het bijzonder bij die in de auto-industrie van Baden-Württemberg. Na verscheidene weken van strijd sloten de leiders van de vakbond I.G. Metall een kompromis waarin bitter weinig viel terug te vinden van datgene waarvoor de arbeiders de straat op waren gegaan. De 35-urige werkweek werd van de onderhandelingstafel geveegd. Wat overbleef was een trapsgewijze uitbreiding van de vakanties die binnen een tijdsverloop van een aantal jaren op zes inplaats van vijf weken zullen worden gebracht, een loonsverhoging van niet meer dan de 4% die de ondernemers ook eerder hadden aangeboden en wat extra vrije dagen voor diegenen die in de nachtploeg zitten of tot de oudere werknemers behoren, maar ook dat laatste enkel trapsgewijze.

Gedurende de hele decembermaand hadden de bestuurders van de metaalbewerkersbond een dergelijk kompromis verworpen omdat zij maar al te goed wisten dat zij daarmee niet bij hun leden hoefden aan te komen. In januari waren zij kennelijk van oordeel dat de arbeiders voldoende stoom hadden afgeblazen en dat na zes weken het moment was gerijpt om de wil van de achterban te negeren.

De staking begon op de 28e november. Zij werd uitgeroepen door bestuurders die zelf in het geheel geen voorstander waren van een verkorting van de werkweek maar die door de aangesloten leden dusdanig onder druk waren geplaatst, dat zij niet meer anders konden. Tien dagen na het begin van de staking herinnerde het Westduitse dagblad "Die Welt" er aan, dat de leiders van de I.G. Metall evenals de leiders van de Deutsche Gewerkschaftsbund "gedurende zeer lange tijd de eis van een 35-urige werkweek niet van hun leden hadden willen overnemen." Dat zij tenslotte die eis tot de inzet van een aktie hadden gemaakt, viel volgens "Die Welt" slechts hieruit te verklaren, "dat zij er interne redenen voor hadden die verband hielden met het eigenbelang van de organisatie" ("Die Welt" van 7 december 1978). Anders gezegd: de bond is door de knieën gegaan voor de toenemende druk van onderop.

Dát en bij welke gelegenheden die druk werd uitgeoefend, is keurig op een rijtje gezet door 't Westduitse weekblad "Der Spiegel" in zijn aflevering van 4 december 1978: "In september 1977, op het kongres van de I.G. Metall in Düsseldorf waren de leiders tegen de werkweek van 35 uur gekant.

De meeste afgevaardigden naar het kongres dachten er anders over. Nadat diversen van hen vóór de 35 uur hadden gepleit sprak de meerderheid zich uit vóór het opstellen van een dergelijke eis. De geschiedenis herhaalde zich toen in het voorjaar van 1978 het kongres van het Duitse vakverbond werd gehouden. Ook daar spraken de topleiders zich tegen de 35-urige werkweek uit en ook daar leden zij een nederlaag op dit punt. Enkele weken later stelde Kurt Herb, distriktsbestuurder van de I.G. Metall in Rijnland-Westfalen, voor om de eis van een 35-urige werkweek op te nemen in het eisenpakket dat op tafel zou worden gelegd bij de komende onderhandelingen over een nieuwe c.a.o. "Het ging daarbij", zo konstateerde "Der Spiegel", "duidelijk om een *nieuwe eis*".

Dit alles vindt een bevestiging in een verklaring, die een van de bestuurders van de I.G. Metall, een zekere Karl Heinz Janzen, heeft afgelegd tegenover een journalist: "..... In de bedrijven ervaren wij telkens weer, dat onze achterban de 35-urige werkweek wil. Wij stellen die eis niet zomaar, of voor de grap. Wij hebben geen andere keus..." ("Die Welt" van 27 november 1978). Wij na dit alles nóg een bewijs verlangt, dat er ten aanzien van de 35-urige werkweek door de arbeiders enerzijds en door de organisatie als zodanig totaal verschillend werd gedacht, die herinneren wij aan hetgeen wij in het jongste decembernnummer van "Daad en Gedachte" hebben meegedeeld over het standpunt van de zogenaamde "arbeidersdirekteuren". Deze funktionarissen, die op grond van het in de Westduitse staalindustrie bestaande systeem van "medezeggenschap" namens de vakbond zitting hebben in de direktieraden, hebben - zo zal de lezer nog wel weten - onverzwakt vastgehouden aan de zienswijze die de vakbeweging van het begin af aan gehuldigd had. Zij spraken zich tegen de 35-urige werkweek uit. Figuren als de I.G. Metall-voorzitter Eugen Loderer of de distriktbestuurders Herb en Steinkühler, die veel meer aan de weg timmeren en op wier doen en laten door de arbeiders veel meer wordt gelet, konden zich iets dergelijks niet veroorloven. Zouden zij de eis van hun achterban zonder meer hebben laten vallen dan zouden zij de arbeiders dusdanig voor het hoofd hebben gestoten dat de tegenstelling tussen bestuurders en leden voor de organisatie bedenkelijke vormen of afmetingen zou hebben kunnen aannemen 1).

Overigens betekende het overnemen van de door de arbeiders gestelde

-
- 1) Men vergelijk hiermee wat wij elders in dit nummer hebben opgemerkt over de Britse vakbonden, waarvan wij het *begrijpelijk* hebben genoemd, dat zij een "wilde" staking officieel maakten. Wat de vakbeweging betreft is de situatie in het ene land analoog aan die in het andere. Dat is allerm minst een gevolg daarvan dat bestuurders als Loderer, Herb of Steinkühler even grote vijanden van de arbeiders zijn als Hugh Scanlon, Tom Jackson of de "nobeles" Lord Cooper (van de bond van gemeentepersoneel), wat wij overigens niet tegenspreken. Het is een gevolg daarvan, dat de *funktie* van de vakbeweging in het ene land dezelfde is als de *funktie* van de vakbeweging in 't andere land. Daardoor b.v. doet het optreden van Georges Séguy, de algemeen sekretaris van de C.G.T. in Frankrijk niet onder voor het optreden van Britse vakbewegingsbureaukraten als Len Murray of Jones of voor dat van Amerikaanse vakbondsleiders als Samuel Gompers of George Meany.

eis van een werkweek van 35 uur volstrekt niet dat deze eis nu ook op een-
dere wijze werd geargumenteed. De leiding van de vakbeweging verklaarde
dat een dergelijke verkorting van de arbeidstijd een bijdrage zou kunnen
vormen tot het behoud van arbeidsplaatsen. De staalarbeiders legden het
aksent anders. Voor hen betekende de 35-urige werkweek in de eerste plaats
minder dagelijkse vermoeidheid. Hun eis was niet op economische overwegin-
gen gebaseerd maar op de harde praktijk in de walserijen en gieterijen. Om
ons verhaal niet te lang en onnodig gekompliceerd te maken laten wij dit
hier verder buiten beschouwing, zoals wij ook buiten beschouwing laten dat
de vakbondsbestuurders onderling het er lang niet over eens waren óf werk-
tijdverkorting nu inderdaad tot behoud van werkgelegenheid voert of niet.
Het gaat er ons in de eerste plaats om aan te tonen, dat de staking in de
staalbedrijven van Rijnland-Westfalen, Bremen en Osnabrück van de aanvang
af werd gekenmerkt door dezelfde tegenstelling tussen de stakingsleiding
en de stakers als men kon waarnemen bij de overige grote stakingen van het
jaar 1978, in het bijzonder bij die in de zuidduitse automobielfabrieken.
Op de keper beschouwd was deze tegenstelling bij de staalstaking zelfs die-
per en sterker ook al manifesteerde zij zich anders, vaak minder duidelijk,
en werd diensgevolge de schijn van het tegendeel gewekt.

De korrespondent van "De Volkskrant" in Bonn rapporteerde aan zijn
blad, dat de leiding van de metaalbond in Rijnland-Westfalen "onder groei-
ende druk" kwam te staan en dat dit "de positie van de vakbondsleiding
steeds moeilijker" maakte. Terwijl het bondsbestuur, zo vervolgde hij, de
35-urige werkweek nauwelijks een haalbare zaak acht, leeft bij de stakers
de gedachte, dat de langdurige strijd niet voor niets mag zijn geweest en
is een flink deel van hen niet bereid met minder genoegen te nemen ("De
Volkskrant" van 3 januari 1979). De korrespondent van NRC/Handelsblad be-
richtte, dat distriktsbestuurder Herb - toen hij bekend maakte dat de I.G.
Metall besloten had nogmaals met de ondernemers te onderhandelen op basis
van door minister Fahrtmann 2) gedane bemiddelingsvoorstellen - door circa
tweehonderd arbeiders werd uitgejouwd. Ze waren 't gebouw in Mühlheim bin-
nengedrongen waarin het overleg zou worden gevoerd en hadden een spandoek
meegebracht. Daarop stond te lezen: "Hier staat de basis - denk aan ons en
niet aan laffe compromissen". De demonstranten lieten zich slechts met de
nodige moeite verwijderen (NRC/Handelsblad van 3 januari 1979). Volgens
een bericht in "Het Parool" van 5 januari waren er niet alleen een paar
honderd arbeiders in het bewuste gebouw - het hoofdkantoor van de I.G. Me-
tall - maar stond er een *grote massa* van hen *buiten*.

Deze informaties van buitenlandse verslaggevers kunnen worden aange-
vuld met gegevens uit de Duitse pers zélf. In een ingezonden stuk in "Die
Welt" van 4 december stond te lezen: "De stem van de I.G. Metall is klaar-
blijkelijk een andere stem dan die van hen welke de bond voorgeeft te ver-
tegenwoordigen". Het weekblad "Der Spiegel" schreef op 11 december: "De
vakbonden staan onder druk.... een funktionaris van de metaalbond heeft de
stemming van zijn achterban aldus beschreven, dat de arbeiders (ontevreden
met het feit dat de leiders niet de hele industrie hadden platgelegd) er
allemaal 'uit' wilden... een postende staalarbeider waarschuwde I.G. Metall-
voorzitter Loderer al op de eerste stakingsdag: 'Als wij ditmaal verliezen

2) Friedhelm Fahrtmann is minister van arbeid van de deelstaat
Nordrhein-Westfalen.

dan gaat het pas goed beginnen'..."

Waar zó de dingen lagen, viel het niet te verwonderen dat distriktsbestuurder Kurt Herb op een gegeven moment verklaarde, dat "de I.G. Metall ook in Nordrhein-Westfalen eindelijk eens een arbeidsconflict moest riskeren" ("Der Spiegel" van 13 november 1978). Het viel evenmin te verwonderen dat dit arbeidsconflict, nadat het eenmaal was uitgebroken, "hoe langer hoe meer aan de greep van de leiders ontsnapte" ("Der Spiegel" van 8 januari 1979). Die leiders immers bewandelden een andere weg dan de arbeiders. Druk van onderop had hun genoodzaakt van koers te veranderen en op 't kompas van de achterban te varen. Maar in 't vaarwater van de arbeiders voelden zij zich in het geheel niet thuis. Het gevolg was dat zij onzeker werden. Daarmee verspeelden zij hun krediet, zowel bij de arbeiders als bij de ondernemers. Het zekerst bleef voorzitter Loderer; de onzekerste figuur werd de direkt voor de aktie verantwoordelijke stakingsleider Herb.

"Der Spiegel" noemde in zijn editie van 8 januari j.l. Herb "een man zonder leiderskapiciteiten". Het blad vertelde dat de arbeiders door middel van een spandoek de wens kenbaar maakten, dat Franz Steinkühler naar Essen zou komen, opdat men Herb zou kunnen vergeten. Die wens sproot natuurlijk voort uit een misverstand. Steinkühler genoot ten onrechte de reputatie een doortastender en radikaler vakbondsman te zijn dan Herb. Dat diens aarzelend optreden te wijten zou zijn aan een gebrek aan bepaalde karaktereigenschappen - zoals "Der Spiegel" in feite suggereerde - houden we eveneens voor onjuist. Niet alleen Herb aarzelde, maar de gehele, uit acht man bestaande onderhandelingsdelegatie van de I.G. Metall. Dat kwam, zoals ook "Der Spiegel" beschrijft, doordat de tot die delegatie behorende vertegenwoordigers der zogenaamde bedrijfsraden bevreesd waren voor de kritiek van de vertrouwensmannen in de fabrieken. Daarom hielden zij hardnekkig vast aan de 35-urige werkweek. Andere leden van de delegatie, zoals bijvoorbeeld de Keulse gedelegeerde Karl-Heinz Bräuer, stonden een soepele onderhandelingstaktiek voor. Die onderlinge tegenstelling verlamde de vakbondsvertegenwoordiging. Zij zat bewegingloos klem tussen de leiders die maar al te graag tot een kompromis bereid waren en de arbeiders die het verwierpen. Een tijdlang waagden noch Loderer, noch Herb, noch anderen gelijk zij, een kompromis te bepleiten of te aksepteren ("Der Spiegel", 8 januari '79). De vele waarnemers - onder wie minister Fahrtmann - die te kennen gaven, dat de I.G. Metall niet in staat was om te onderhandelen, hadden gelijk. Maar zij hadden ongelijk met hun diagnose, dat de metaalbond in de loop van het conflict in die toestand was geraakt. Hij bevond zich in die positie vanaf het begin, op hetzelfde moment dat de staking onder druk van de staalarbeiders werd uitgeroepen. Naarmate de staking duurde, naarmate de arbeiders meer stoom afbliezen, werd de I.G. Metall niet minder maar juist beter tot onderhandelen in staat. Hij ion zich langzaam van de druk van de achterban bevrijden.

De omstandigheden die wij zojuist hebben geschetst verklaren grotendeels de lange duur van het conflict. Tot die lange duur heeft echter ook gedeeltelijk bijgedragen, dat de ondernemers van hun kant het wapen van de uitsluiting hanteerden. Uitsluiting is een tweesnijdend zwaard. Op de lange duur kan zij in het voordeel van de ondernemersklasse werken, op korte termijn wekt zij bij de arbeiders een krachtiger geest van verzet. Zo was het ook hier. "Der Spiegel" berichtte op 11 december dat "de arbeiders pas vast aaneengesloten raakten toen de staalindustrie tot uitsluiting overging".

Zoals heel het verloop van de staalstaking slechts uit de sterke druk van onderop valt te begrijpen, zo kan het uiteindelijk resultaat slechts worden begrepen indien men de tegenstelling tussen de bond en zijn leden in het oog houdt, indien men er zich rekenschap van geeft, dat de 35-urige werkweek oorspronkelijk *niet* tot het eisenpakket van de I.G. Metall behoorde. Door wie is de staalstaking gewonnen? Zowel de ondernemers als de metaalbond hebben de eer voor zich opgeëist. Daarop is in de meeste kranten en weekbladen geschreven, dat de ondernemers daartoe het meeste recht hadden. Dat is niet onze zienswijze. Naar onze mening - en de argumenten daarvoor liggen in het bovenstaande besloten - hebben zowel ondernemersaanvoerder Franz Josef Weisweiler *als* bondsvoorzitter Loderer reden om zich in de handen te wrijven. Wij keren de vraag om: wie hebben de staalstaking verloren? Op die wijze gesteld is het antwoord veel gemakkelijker te geven. Het luidt ondubbelzinnig: de Westduitse staalarbeiders.

Door het karakter van de staking beperkt in hun mogelijkheid tot het ontplooiën van eigen initiatieven, zonder direkte bemoeienis met de onderhandelingen en als gevolg van dat alles aan stakingsmoeheid ten prooi, hebben zij uiteindelijk een kompromis moeten aanvaarden dat met hún verlangen geen rekening hield. Dat een grote minderheid tegen de nieuwe c.a.o. heeft gestemd is karakteristiek. Dat allen, zoals "Het Vrije Volk" heeft geschreven, met een kater zullen blijven zitten, daaraan behoeft niet te worden getwijfeld.

=====

TO EN EN NU, OF WEL DE SCHIM VAN WIJLEN
OU D - M I N I S T E R C A R L S E V E R I N G

De staking in de Westduitse staalindustrie, die eind november van het vorige jaar een feit werd, zou zijn uitgebroken na een halve eeuw van arbeidsrust in deze bedrijfstak. Dat heeft het vakbondsblad "Metall Kurier" geschreven en vrijwel heel de burgerlijke pers heeft het nagepraat. Het is onjuist omdat er de afgelopen tien jaar een paar maal "wilde" stakingen van staalarbeiders in de Bondsrepubliek zijn geweest. Waar is, dat de *vakbeweging* gedurende vijftig jaar geen staalstaking heeft uitgeroepen. De vorige keer dat zij dat deed - nadat de ondernemers haar met een uitsluiting al waren vóórgeweest - was in november 1928.

In oktober 1928 steeg de spanning in de staalfabrieken langs Rijn en Roer. Omdat de ondernemers de staalprijzen hadden verhoogd verlangden de bonden per 1 november een nieuwe c.a.o. Hun voornaamste eis: een verhoging van het uurloon met 15 pfennig. De ondernemers weigerden. De bonden probeerden het daarop via een rechterlijke uitspraak. Rechter Jötten in Düsseldorf besliste: 6 pfennig meer. De bonden bleken bereid zich bij die beslissing neer te leggen, de ondernemers niet. Ze dreigden met het stilleggen der bedrijven. Daarop verzocht de vakbeweging aan de rijksminister van arbeid, Rudolf Wissell (SPD) om de uitspraak van rechter Jötten voor verbindend te verklaren. Wissell deed dat op 31 oktober. De volgende dag wer-

den 200.000 arbeiders door de ondernemers uitgesloten. In hoger beroep be-
toogden de ondernemers, dat de door rechter Jötten alléén genomen beslis-
sing niet rechtsgeldig was. In januari 1929 stelde tenslotte het Rijksge-
recht voor arbeidszaken de ondernemers in het gelijk.

Voor de gehele Duitse economie, alsmede voor de sociaaldemokratische
regering van Hermann Müller ontstond er dientengevolge een bijzonder kri-
tieke situatie. Het kabinet zocht naar een oplossing, dat wil zeggen naar
een weg om het konflikt (staking plus uitsluiting) zo spoedig mogelijk te
beëindigen. Er werd een bemiddelaar aangewezen die er in slaagde nog voor
de juristen hun stem hadden laten horen op 21 december een kompromis tot
stand te brengen. Om zijn taak tot een goed einde te brengen zette hij de
arbeiders niet weinig de voet dwars. Wat er tenslotte uit de bus kwam was
nog minder dan rechter Jötting op 26 oktober de werknemers had toegedacht.

Het mag een merkwaardig toeval worden genoemd, dat zowel toen als nu
de voornaamste tegenspeler van de arbeiders een man was, die eenmaal zelf
tot de arbeidersklasse behoorde. Bij het jongste konflikt was dat werkge-
versvoorzitter Franz Josef Weisweiler (50) die zijn loopbaan begon in het-
zelfde staalbedrijf van Mannesmann in Duisburg-Huckingen waarvan hij inmid-
dels de direktEUR is. In 1928 was het de als metaalbewerker begonnen, maar
tenslotte minister van binnenlandse zaken geworden sociaaldemokraat Carl
Severing. Wie wil er nog blijven volhouden dat arbeider is, wie als arbe-
der wordt geboren? Voor iemands optreden is niet de afkomst doorslaggevend
maar zijn positie in de samenleving en zijn plaats in het produktieproces.
Weisweiler heeft tijdens de jongste staalstaking het overtuigende bewijs
geleverd dat de ondernemersbelangen bij hem - sedert 1920 bestuurslid van
het werkgeversverbond - in vertrouwde handen zijn. Severing had dat bewijs
al geleverd eer hij eind 1928 in het toenmalige staalkonflikt bemiddelen
moest. Vandaar dan ook dat Severing destijds terstond door de staalbaron-
nen als bemiddelaar werd geakseptéerd en dat zelfs nog vóór de vakbeweging
verklaard had hem eveneens te aksepteren.

Inderdaad, voor de ondernemers had men in 1928 moeilijk een beter ie-
mand kunnen uitkiezen. Acht jaar tevoren was Severing - "in het donkerste
uur van de Duitse bourgeoisie", zoals later gezegd werd - als redder van
de heersende klasse opgetreden. Toen de opstandige Roer-arbeiders er in ge-
slaagd waren de op hen afgestuurde Rijksweër te verslaan en derhalve voor
de arbeiders de weg naar Berlijn open lag, slaagde Severing er in hun de
wapens te doen neerleggen. Het zogenaamde "Bielefelder Abkommen" maakte
niet alleen een einde aan de Roer-opstand van maart 1920, maar bezégelde
tevens het lot van de Duitse revolutie. Nadat de arbeiders waren ontwapend
kon de Rijksweër onder generaal Watter opnieuw het Roergebied binnenrukken.
De kapitalistische produktiewijze had aan een zijden draad gehangen maar
was dank zij een voormalige arbeider behouden.

Acht jaar later trad Severing ten tweeden male als de redder van het
kapitaal op. Voor het arbeidersbelang had deze ex-arbeider al even weinig
oog als de ex-arbeider die in de achter ons liggende maanden ten aanzien
van de belangrijkste eis van de arbeiders geen duimbreed wilde toegeven.
Beide keren dat Severing bij een ernstig sociaal konflikt in aktie kwam
haalde de heersende klasse verlicht adem. Voor de angst die zij in 1920
had doorstaan presentéerde Hitler dertien jaar nadien de arbeiders de re-
kening.

=====

DE TAAL IS NIET "GANS EEN VOLK"

De een of andere schrijver, van wie de naam ons is ontschoten, heeft eens verklaard, dat "de taal gans een volk" zou zijn. Hij had ongelijk. De latere Britse staatsman Disraeli schreef in zijn jeugd, toen hij nog volstrekt onbekend was en zich nog niet inspande voor de belangen van de Britse heersende klasse, een boek waarin hij uiteenzette dat er twee Engelanden bestonden, dat van de rijken en dat van de armen en dat die twee Engelanden elkaar niet verstonden doordat zij een totaal verschillende taal spraken. Aldus was het in Disraeli's tijd en aldus is het tot in onze tijd gebleven. En dat niet alleen in Engeland, maar overal waar de samenleving in verschillende klassen is gespleten.

Het is volkomen verkeerd om, wáár dan ook, van een "volk" te spreken. Men heeft steeds te doen met twee verschillende klassen. En wie dat erkent maar niettemin veronderstelt, dat die twee klassen niettemin dit met elkaar gemeen hebben dat zij zich van dezelfde taal bedienen, die vergist zich ook. De arbeider spreekt anders dan de burger. Het is niet alleen zó, dat hij voor dezelfde dingen en begrippen ándere uitdrukkingen heeft, het is bovendien zó, dat de burger heel wat begrippen kent die de arbeider onbekend zijn, dat de burger over uitdrukkingen beschikt die de arbeider niet tot zijn beschikking heeft. De taal van de burger past bij zijn ervaringswereld, bij zijn leven. De arbeider heeft een ánder leven en een ándere ervaringswereld. Soms verstaat hij de woorden van de burger niet; soms verstaat hij ze wel, maar zonder hun inhoud te verstaan en omgekeerd.

Wie daar ook van doordrongen mogen zijn, in ieder geval niet degenen die er verantwoordelijk voor zijn dat in de zogenaamde vormingscentra voor werkende jongeren ten behoeve van het aldaar gegeven taalonderricht de aldus genaamde "methode-Broertjes" wordt gehanteerd. Wie of wat de heer Broertjes, de samensteller der bewuste cursus, ook moge zijn, een arbeider is hij in geen geval. Hij is evenmin iemand die zich ook maar enigermate bewust is van de verschillen tussen arbeiders en niet-arbeiders.

Wat moeten jonge arbeiders, wanneer zij in het een of andere vormingscentrum bij het taalonderricht, zich zinnen voorgezet zien als de volgende?:

- De eenden streken neer in de vijver in de tuin van de buurman.
- In de hoek van de hal stonden de tennisrackets.
- Zij woont in een riante villa.

De jonge arbeiders die dergelijke woorden lezen wonen zelf in geen geval in "een riante villa" en evenmin in een villa zonder meer. Een woord als "riant" hoort stellig niet tot hún omgangstaal. Zo hun ouderlijk huis al een soort van halletje heeft, "tennisrackets" staan daar vermoedelijk niet en indien zij het woord op z'n Engels geschreven vóór zich zien, is het de vraag of zij zich het voorwerp dat er bij hoort voor de geest kunnen halen. Of hun buurman een tuin(tje) heeft is de vraag. Dat zich, zo ja, daarin "een vijver" zou bevinden en dan nog wel een waarin eenden kunnen neerstrijken is praktisch uitgesloten. Kortom: de hele leef- en voorstellingswereld waarop de letterlijk in de methode-Broertjes voorkomende zinnen (naast vele andere, soortgelijke) betrekking hebben, is de jongere uit de werkende klasse volkomen vreemd. Is het verwonderlijk dat sommige vormingswerkers moesten konstateren, dat bij het taalonderricht volgens de methode-Broertjes de kursisten ongeïnteresseerd waren, dat hun belangstelling ont-

brak, dat hun aandacht verslapte?

Twee vormingsleiders ergens uit Brabant zijn op zekere dag eens naar Den Haag gereisd alwaar de heer Broertjes woont. Ze wilden hem met de bittere werkelijkheid konfronteren en vragen of het nu werkelijk niet anders kon. Toen zij bij het hun verstrekte adres kwamen bleken zij zich voor een "riante villa" te bevinden; toen er was open gedaan zagen zij een hal voor zich waarin tennistrackets stonden. De heer Broertjes zat in een tuinkamer. Door de brede ramen hadden de twee vormingsleiders het uitzicht op een aangrenzende tuin met een grote vijver. Zij hebben - zo vertelden ze ons zelf - met de heer Broertjes géén gesprek gevoerd. Ze zijn maar weggegaan.

=====

W I E S C H R E E F H E T M A N I F E S T " S T A A K T ! " ?

In het decembernummer van "Daad en Gedachte" hebben wij geprotesteerd tegen de brutaliteiten van de om zijn intriges en geschiedvervalsingen beruchte heer Paul de Groot, die onder andere (in een brief aan de redactie van "De Volkskrant") zonder blikken of blozen het auteurschap opeiste van het in 1941 aan de vooravond van de Amsterdamse februaristaking verspreide manifest "Staakt, staakt, staakt!" Naar aanleiding van deze pertinente leugen hebben wij opgemerkt, dat het bewuste manifest in geen geval door hem en waarschijnlijk door F. Reuter werd geschreven. Wij hebben, zo is ons inmiddels gebleken, daarmee de plank misgeslagen, zij het dan niet wat Paul de Groot betreft.

Ongeveer in dezelfde tijd dat het bewuste decembernummer van "Daad en Gedachte" gereed werd gemaakt verscheen er bij de Amsterdamse uitgeverij Van Gennep een boekje van de hand van de genoemde F. Reuter, getiteld: "De communistische partij van Nederland in oorlogstijd". In het aan de februaristaking gewijde zesde hoofdstuk daarvan noemt Reuter zélf zijn door de nazi's vermoorde partijgenoot Lou Jansen als de schrijver van het beroemde manifest.

Wij stellen ons voor het werkje van Reuter in een van de volgende nummers van ons blad te bespreken. Wij meenden echter met de rechtzetting wat betreft de auteur van het manifest "Staakt, staakt, staakt!" niet tot aan dat moment te mogen wachten. Op de onjuistheid van onze informatie is ons ook van bevriende zijde gewezen. Daarvoor hartelijke dank.

=====

NOG STEEDS VOORRADIG:

De opstand der arbeiders in Oost-Duitsland f3,50. Was de sociaal-democratie ooit socialistisch? f3,50. Maar hoe dan? Enige gedachten over een socialistische samenleving. f 3,50. Over bolsjewisme en fascisme. f 3,50. Stellingen over de Chinese revolutie. f4,50. Het andere Portugal. f 4.--.
Alles franco per post.

=====

OVER HET TUMULT DAT DE WOLARBEIDERS
IN FLORENCE IN 1378 AANRICHTTEN 1)

Op 18 juni 1378, toen het stadsparlement van Florence juist een voorstel van Salvestro de' Medici behandelde, verscheen Benedetto degli Alberti, die evenals zijn vriend Salvestro bankier was en tot een hoogstaande patriciërsfamilie behoorde, aan het raam van het Signorenpaleis en riep tot de mensen op 't plein "Leve het volk!" Na dit sein stroomden de arbeiders en handwerkers op de Piazza della Signoria samen en de aanhangers van de reaktionaire Parte Guelfa, de Welfen-partij, namen snel de benen.

Wat bracht één van de rijkste mannen van Florence er toe om de arbeiders uit de wolindustrie, de Ciompi bij elkaar te roepen? Florence, financieel uitgeput door de oorlog met de paus en geteisterd door pest, hongersnood en werkloosheid, bevond zich in een revolutionaire crisis. In deze situatie kon een reaktionaire putsch, zoals de konservatieven van plan waren, geen oplossing bieden voor mannen als Benedetto degli Alberti en Salvestro de' Medici, beide ambitieuze vertegenwoordigers van het handels- en woerkapitaal. Om het van de reaktionaire Welfen te kunnen winnen, riepen zij de Ciompi te hulp, die de oproep echter veel serieuzer namen dan hun bedoeling was. Dit leidde tot de eigenlijke opstand: de Ciompi bestormden het Signorenpaleis, zetten de regering af, knoopten de beruchte politie-beul Ser Neto op en maakten enkele paleizen met de grond gelijk. Hier ontladde zich de lang opgekropte haat tegen het "popolo grasso", het "vette volk" zoals de Florentijnse toplaag kenmerkend genoemd werd. De Ciompi slaagden erin zes weken lang een democratisch bewind te voeren. De strijd werd opgegeven toen de honger en armoe voor hen onverdraaglijk werd: als gevolg van massale uitsluiting door de werkgevers en hun weigering om in de wolindustrie te investeren, hadden de Ciompi geen werk en dus geen loon.

Over deze 14e eeuwse gebeurtenissen is bij uitgeverij Wagenbach een voortreffelijk boekje van Ernst Piper verschenen (à 8 DM) "Der Aufstand der Ciompi". De politieke en economische situatie in Florence komt daarin zeer concreet en volledig aan de orde: de gilden-organisaties, de arbeidsverdeling in de wolindustrie, de ontwikkeling van het bankwezen, de oorlog tegen de paus, de geschiedenis van de Welfen en het verhaal van Michele di Lando, een "realist" en klassenverrader, de staatsinrichting, de plaats en ontwikkeling van de florentijnse wolindustrie in europees verband, de langdurige, steeds weer oplaaiende strijd van de Ciompi, hun eisen en praktijk, en wat op hun bewind volgde. Verder een indrukwekkende noten- en literatuurlijst en tips voor wie in Florence het spoor van de Ciompi wil volgen. Al met al in 125 bladzijden een prachtige geschiedenis van de Ciompi, die zo goed geschreven is, dat het je spijt dat ze niet meer leven om het nog levendiger van henzelf te horen.

1) In het Duits wordt hier de term "anzetteln" gebruikt in de figuurlijke betekenis van onrust stoken. Het is oorspronkelijk een begrip uit de weefkunst, afgeleid van "Zettel" (ons "schering" en inslag). Het figuurlijke gebruik dateert uit de dertiende eeuw, toen de wolarbeiders voor het eerst in opstand kwamen.